

**Igazán
szeretne**
egy gyermek
nálunk és most
megfogni

12.

Gyula I. Simonyi
Globális képzés
2021

BOCS Alapítvány

Mi a globális képzés?¹

A környezeti nevelésnek már nagy hagyománya van nálunk. A békére nevelés kevésbé elterjedt, de Európában komoly hálózatok foglalkoznak konfliktuskezelés képzéssel. A nemzetközi fejlesztés és a hozzá kapcsolódó képzés az EU csatlakozással kapott lendületet. Elkezdődött a fenntarthatóságra nevelés ENSZ évtizede, de a demokráciára nevelés és emberi jogi képzés is napirenden van. Az egészségnevelés kiemelt helyen szerepel az iskolákban. A civil szférában jól ismert a multikulturális környezetre való felkészítés. Jelentős függőségektől óvó nevelés zajlik a drog, alkohol, dohányzás témájában, és föllelhető a népesedési képzés betegségektől (főleg AIDS) óvó eleme.

Hogyan áll össze ez a sokféleség *globális képzéssé* (global education, GE)?

Globális: térben, időben, témáiban, módszereiben

A globális jelző legalább hét dimenzióban is érvényes a globális képzésre:

1. Teljes tér: a globalizációval világfaluvá zsugorodott egész földkerekségre, sőt az egész kozmoszra terjeszti ki a figyelmet. Noha globalizációról beszél mindenki, a legtöbben pl. az európai népesedés lassulás témájánál a nyugdíjproblémákra és elkerülhetetlennek tűnő bevándorlásra gondolnak. Pedig globálisan túl sok is a munkaerő, és nem kell ide vándorolnia ahhoz, hogy az európai tőkével nyugdíjként kifizethető hozamot termeljen európai nyugdíjbiztosítók számára.

2. Teljes idő: a történelmi tanulságok alapján a jelen mellett a jövő generációk iránti felelősségre is nevel. S nem csak az emberi történelemről, hanem főként földtörténelmi megafolyamatokról van szó.

3. Teljes ember: test, szellem, lélek, az embernek nem csak az anyagi szükségleteit tekinti, hanem elsősorban a személyiségfejlődését (beleértve azt a lényegét, amely a legtöbb vallás szerint túléli a halált is).

4. Teljes Teremtés: lények és szépségek mind. Túlterjed az emberen és a többi lények, sőt a nem élő szépségek iránti felelősségre is nevel (pl. tájak és kulturális örökségek védelme, a csendet és a kozmikus élményt zavaró zaj- és fényszennyezés, stb.). A humánias nem humánus: aki az emberért föláldozza a természetet, az az embert pusztítja ki. A természetet ugyanis valószínűleg nem tudjuk teljesen elpusztítani, csak saját létalapunkat. A természetnek vannak bőven évmilliói regenerálódni.

5. Teljes módszertan:

- formális (oktatási rendszer),
- non-formális (minden ami nem formális, de ismert a célcsoport, pl. tanfolyamok, képzések),
- informális (nem ismerjük a célcsoportot, média, internet, fesztiválok stb.).

6. Teljes korosztály-skála: nem csak gyermek és ifjúság nevelés, hanem egész életen át tartó tanulás, felnőttképzés, továbbképzés, vezetőképzés stb. Különben a nevelés kettős neveléssé válik, immunizálja a fiatalokat, megtanulják hogy úgy kell beszélni, ahogy a nevelők elvárják, de úgy kell élni és cselekedni, ahogy a felnőttek.

¹ A szerkesztőnek a CONCORD DE Forum párizsi találkozására készült koncepciója (Környezeti Nevelési Hírlevél Globális képzés különszám, KÖNKOMP, 2005. dec.)

7. Teljes tudomány: a globális képzés interdiszciplináris, és pedig természettudományos alapszemlélettel. A társadalomtudományok nem érthetik meg a társadalmat a reálfolyamatok nélkül. Például nem lesz több víz, talaj, élővilág a Földön attól, hogy pénz áramlik zsebek között. A reálfolyamatok hajtóerőit kell csökkenteni, nem elég a rombolást foltozgatni. Paradigmaváltás, érdekismeret. A globális képzés alapcélja megóvni az *időcsapdáktól*. (Például véletlen gyermeknemzés, átgondolatlan ház- vagy lakásépítés ill. –vétel, pár-, pálya- ill. munkahely-választás, vállalkozás, valamint eladósodás, függőségekbe kerülés, baleseti kockázat alábecslése, stb.)

GE: véges Földön fenntarthatóság

A GE egyik fő mondanivalója az, hogy a Föld gömbölyű! Az olvasó talán azt gondolja most, hogy ez közismert. De az emberiség helyzete azt mutatja, hogy ez a tény még nem jutott el a köztudatba. Kolumbusz is csak annyit értett meg belőle, hogy nyugat felé is érdemes rablóhadjáratokat indítani. Nem gondolt a Föld végeességére az Újvilág kiszipolyozásakor. Nem tette föl a kérdést, hogy miért nem férünk el Európában, és amikor már az Újvilágot is telezsúfoltuk, akkor hová fogunk tovább terjeszkedni.

Azóta sem fogta fel a legtöbb döntéshozó, sem a hétköznapi ember, hogy a Föld gömbölyű, azaz véges. Az ENSZ Népesedési Program 2005-ös jelentése szerint évente közel nyolcvan millió nem-kívánt foganás történik csak a szegény országokban, de ezzel nagyon kevesen törődnek. „Ahol Isten báránykát ad, legelőt is ad hozzá” – próbálja Istenre hárítani a termékenység felelősségét a naiv szolás, feltételezve a Föld végtelenségét. Sok politikus és reklám véget nem érő növekedést ígér, sok gazdasági kalandor semmit nem kímélve tömi a zsebét erre hivatkozva. Fenntartható növekedésről (ill. növekedés értelemben vett fenntartható fejlődésről) beszélni önellentmondás.

A GE egyik alapvető célja a fenntarthatóság, amely NEM azt jelenti, hogy a dolgok még sokáig úgy folyhassanak, mint most! Egy egyszerű definíció a következő:

Fenntarthatóság = az ökolábnyom kisebb a biokapacitásnál.

Az ökolábnyomunk a népességgel és a fogyasztással arányosan nő, a környezetbarát megoldások pedig mérséklék. Ha nagyobb teher vagyunk, mint amekkora a Föld eltartóképessége, akkor

- tönkretesszük ezt az eltartóképességet, miközben egyre nagyobb népesség próbál megélni belőle,
- az élővilág, a gyengébb embercsoportok és a jövő generációk kárára élünk, pusztulnak az erdők, a talajok, a fajok, megbolondul a klíma, süllyed a talajvíz,
- fogynak az energia- és nyersanyagforrások, stb.

A történelemben számos civilizáció volt, amely túlterhelte földjét. Ezek néha összeomlottak, máskor újabb meghódított területeken folytatták a rablógazdálkodást. Mára a Föld túlterhelése globálissá vált, nincs már hova terjeszkedni. Az emberiség csak az összeomlászerű, vagy az önkéntes, fokozatos CSÖKKENÉS között választhat népességben és a többi Földet-terhelő dolgokban (termelés-fogyasztás-szennyezés-erőszak).

GE: jó hír

Az elkerülhetetlen csökkenés, az életszínvonal növekedés fenntarthatatlansága rossz hírnék számít. De a GE alapvetően inkább egy jó hír: az életminőség terén van végtelen fejlődési lehetőség, ami nem jár növekedéssel.

A jó hírhez nagy szükség van a GE harmadik dimenziójára: az embernek nem csak az anyagi szükségleteit tekinti, hanem elsősorban a személyiségfejlődését (beleértve azt a lényegét, amely a legtöbb vallás és filozófia szerint túléli a halált is). Ugyanis a válság mögött alapvető vallási és filozófiai okok húzódnak: a halálfélelem és az örök biológiai fiatalság vágya, a növekedés mítosza, a csoporthoz tartozás és elismertség elidegenedése, a fogyasztás függőségei, a biztonság valláspótléka, csekély képesség a nem-anyagi gazdagság (lelki élmények, szellemi kincsek, szeretetkapcsolatok) közvetlen megélésére, az emberréválás lassúsága a korlátlan élőlényi termékenységet felváltó felelős szülőség terén, az érdekek fölénye az értékek fölött, a kozmikus ámulat és a természetmisztika halványossága, a csend előli menekülés a megoldatlan lelki problémák miatt, a pihenés és a játék elüzletiesedése, a vallások visszahúzódása a valóságtól, stb.

A GE olyan, mint az időjárásjelentés elején a műholdfelvételek, amely után a meteorológus ráközelít országunkra és lakhelyünkre és el tudjuk dönteni, mit vegyünk fel, milyen programot csináljunk. A GE segít sikerstratégiát kialakítani azzal, hogy megérteti saját helyzetünket és a globális és történelmi folyamatok hatását helyi életünkre.

A fiatalok kedvenc eszközének, a kerékpárnak a feltalálása jó szemléltető példa. 1815-ben a Föld túlsó felén lévő Bali szigetén vulkánkitörés lövelt óriási mennyiségű port és hamut a magaslégkörbe. Ennek hatására 1816 Európában ún. nyár nélküli év lett, nem volt termés. Éhínség tört ki s mivel a lovakat se tudták takarmányozni, megették őket. A fő közlekedési eszköz megfogyatkozása vezetett 1817-ben a kerékpár őséneke, a fából készült futógépnek a feltalálásához, amellyel 14 mérföld/óra sebességet tudtak elérni.

A globális klímamegbolondulás korában ez a példa jól mutatja a veszélyt és az esélyt. (A válság kínai írásjele a veszély és az esély írásjeleiből tevődik össze.)

Az oázis-ábra: a GE dimenziói

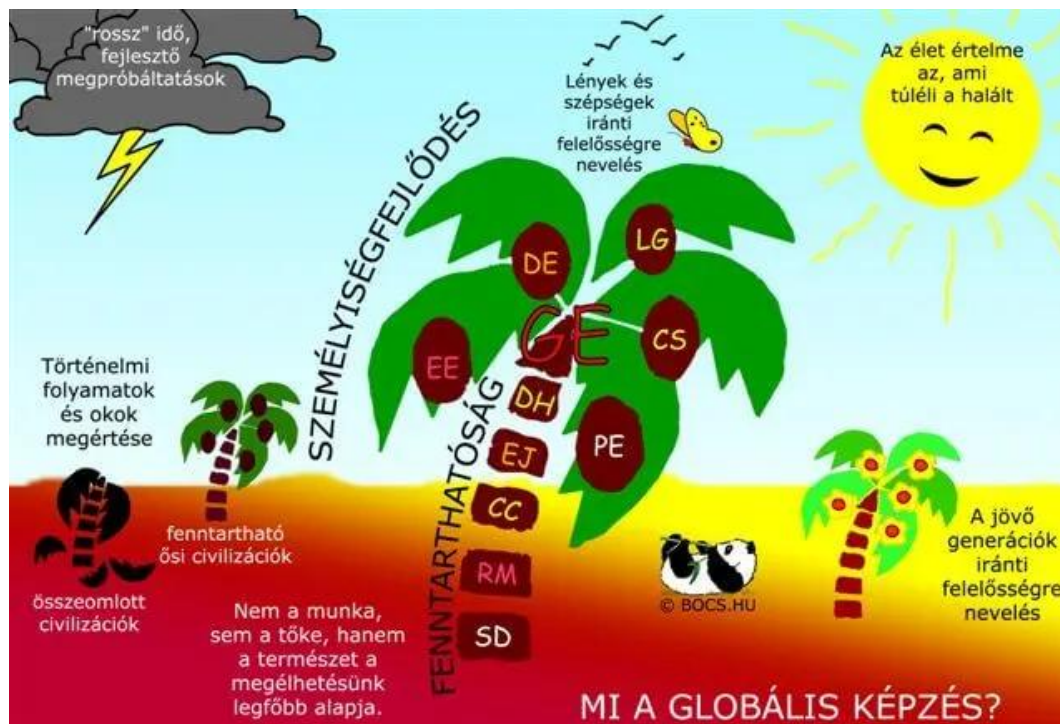
A mellékelt oázis-ábrában a középső pálma mutatja a GE tíz elemét és ezek összefüggéseit (ld. alább). Vízszintesen a nagy és a három kis pálma az idő dimenziót szemlélteti. A baloldali kettő a történelmi folyamatok és okok megértését segítő jó és rossz példákat, a fenntartható ősi civilizációkat és az összeomlott civilizációkat jelképezi, a jobboldali a jövő generációk iránti felelősségre nevelést. A jobbfelé sivatagosodó talaj a romló eltartóképességű Földre utal, amely veszélyezteti a virágok gyümölcsbe fordulását.

Az ábra függőlegesen a GE téma-dimenzióit szemlélteti. A fenntartható megélhetésből (talaj, törzs) a személyiségfejlődés (beleértve a halált is túlélő lényegét) gyümölcsei táplálkoznak, de az emberen túl más lények és szépségek iránti felelősségre is nevel a GE.

A nap (asszociálható Aton napistenre, Ekhnaton fáraó szeretetvallására) a halált is túlélő emberi lényegre utal, amelynek fejlődése az élet értelme.

A viharfelhő szimbolizálja, hogy az élet megpróbáltatásaira nem a technokrata elhárítások (amelyek az emberből csupán a biológiai lényt látják) a megfelelő válaszok, hanem a személyiségfejlődés. A „rossz idő” kifejezés a turista-szemléletű időjárás-jelentésekből került a közbeszédbe. Pedig ha az időjárást állandóan zabolázzuk (fűtés, légkondi, autóval járás az eső miatt), azzal még zabolátlanabbá tesszük (hurrikánok stb.).

Miért éppen oázis? Mert az is önmagában egyensúlyban kell legyen, körülötte csak sivatag van, mint ahogy a Föld körül űr. Nem tud terjeszkedni, más területek erőforrásait elszedni, csak a napsütés jön neki, mint a Földnek is.

Az oázis-ábra: a GE 10 eleme a pálmán

A GE tíz eleméből öt (a pálma törzsén) a fenntartható megélhetést segíti, öt pedig (a gyümölcsök) a személyiségfejlődést. A színek és a függőleges elhelyezkedés egyaránt mutatja, hogy ezek öt párt alkotnak: DH – LG, EJ – DE, CC- CS, RM – EE, SD – PE. A függőleges sorrend a szükséglet-hierarchiát követi. Pl. a szaporodás háttérbe szorul, ha elégtelen a táplálék, és ha menekülni kell, akkor a táplálékot is otthagyják az élőlények, s a felelős termékenység könnyebben elérhető, mint az erőszakmentesség. A tíz területet itt csak egy-egy alapvető vonással szemléltetjük.

Törzs 5: DH Demography & Health: családtervezési kompetencia és egészség nevelés

Az emberiség népesedési görbéje sokkoló robbanást mutat. Ez a globális válság és a szegénység legalapvetőbb tényezője. Ráadásul az emberek nem akarják ezt, szinte természeti csapásként zúdul rájuk. Másodpercenként kb. hat foganás történik a Földön és ennek kb. fele nem-kívánt. Az emberrévalás evolúciós folyamatának most zajló lépése a korlátlan élőlényi szaporodásból a felelős termékenységre vezet.

Gyümölcs 5: LG Love & Gender: szeretetkapcsolatok tanulása, szexualitás és nemek egyenlőségére nevelés

A lányok iskoláztatása, a nők jogai és munkalehetőségei, a családtervezési eszközök elérhetősége a demográfiai kulcstényezők. A szeretetteljes kapcsolatok boldoggá tesznek, hiányuk boldogtalan fogyasztóvá.

Törzs 4: EJ Enterprise & Job: fenntartható vállalkozás és álláskeresés felkészítés

A válság fő okozóját, a világgazdaságot alapvetően megváltoztatja, ha a vállalkozók, döntéshozók és dolgozók globális tudása és jövő iránti felelőssége nő. Hiszen magánemberként attól szenvedünk, amit dolgozóként okozunk megélhetésünk érdekében. Nem a munka, sem a tőke, hanem a természet a megélhetésünk legfőbb alapja.

Gyümölcs 4: DE Development Education: nemzetközi fejlesztési képzés, szolidaritás Az emberiség jórésze szegény országokban él. A nemzetközi fejlesztési együttműködés fapados jegyeket osztogat-e a Titanicra (azaz a Földet pusztító gazdasági mintákat adja át), vagy pedig velük közösen egy fenntartható civilizációt alakít ki?¹

Törzs 3: CC Conscientious Consumer: reklámkritikus környezet-tudatos vásárló nevelés, fogyasztóvédelmi képzés

Az EU fejlesztési biztosa 2005 tavaszán azzal az adattal hökkentette meg a brüsszeli DE konferenciát, hogy egy divatcég egy új parfümjének bevezetésére többet költ, mint az EU egy évben DE-re. A globális képzés tudatosítja, hogy agymosásra óriási pénzek mennek, mert hallatlanul megéri (vadnyugati hasonlattal) üveggyöngyöt (bóvilit) és tüzes vizet (függőséget) eladni a tömegeknek.

Gyümölcs 3: CS Culture & Spirit: nem-anyagi gazdagságra (szellemi és lelki élményekre, alkotásra, játékra, öröme, a csend és a kulturális sokféleség értékelésére) nevelés

A GE jó hír lényege: a primitív fogyasztói lét helyett csodálatos nem-anyagi gazdagságra válhatunk képessé.

Törzs 2: RM Resource Management: fenntartható természeti erőforrás gazdálkodásra, a Teremtés megőrzésére nevelés

Akinek sok anyag, energia és szennyezés-elnyelő kell a boldogsághoz, annak egyre nehezebb dolga lesz egy túlterhelt Földön. Katasztrófális autóversenyezni egy rövid zsákutcában. A Kisherceg életstratégiája a nyerő, nem kell ötezer rózsa a boldogsághoz.

Gyümölcs 2: EE Environmental Education: környezeti nevelés, a kozmikus rend, a szépség és a természet szeretetére nevelés

A világból nem a csoda hiányzik, hanem a csodálat. A természetben vendég vagy, maradjon érintetlen a látogatásod után is.

Törzs 1: SD Security & Decision-making: biztonsági, munkavédelmi, katasztrófavédelmi oktatás, döntéselőkészítési képzés

A munkahelyi, tűzvédelmi, biztonsági, gépjárművezetői stb. felnőttoktatásba bele kell építeni a GE tartalmakat. Az indiánok hagyománya szerint jelentős döntések előtt hét nemzedékre előre kell megfontolni annak hatásait. A diplomához ne csak nyelvvizsga kelljen, de jövő generációk iránti felelősség vizsga is. Érettségihez, szakmai vizsgához is kapcsolódjon. Különösen fontos a jogalkotók globális képzése.

Gyümölcs 1: PE Peace Education: demokráciára és békére nevelés, emberi jogi képzés A békét súlyosan veszélyezteti a Föld túlterhelése, a szűkösség és igazságtalanság

Az emberi jogok és a demokrácia biztosíthatja, hogy a gyengébb embercsoportok, a jövő generációk, sőt az élővilág létérdekei érvényesülhessenek.

¹ A DE nem csak a NEFE politika támogatottságát növeli, nem csak a magánadományozás és a szponzorálás kultúráját fejleszti, de a globális problémák ismerete jelentősen hozzájárul az azt enyhítő életmód és társadalmi működés minták kialakulásához és terjedéséhez is.

„A nálunk jóval erősebb rendszer – a Föld mint szigorú anya – helyre tesz minket, mint a rossz gyereket. Egyszer belátni: ha például oly mértékben túlnépesedünk, hogy a bolygó már nem tud eltartani minket, akkor járványok, éhínség üti fel fejét, és háborúk robbannak ki – függetlenül attól, hogy mi akarjuk vagy nem akarjuk őket. És mi a következmény? A pusztítások nyomán ismét a megfelelő szintre csökken az emberiség létszáma.”

Kóródi Mária¹

¹ Remény a fennmaradásra. (Kossuth kiadó, 2007. Utószó)

Családtervezési tanácsadás Magyarországon

Az ÁNTSZ keretein belül működik a Családvédelmi Szolgálat, amely nem kötődik beutaláshoz, lakóhelyhez, így telefonon történt előjegyzés alapján az országon belül bármelyik szolgálat felkereshető. A CsVSz egyik célja a családtervezéssel kapcsolatos tájékoztatás, tanácsadás biztosítása a lakosság számára, annak érdekében, hogy akkor és annyi gyermek szülessen, amikor a pár szeretné és akkor, amikor egészségi állapotuk és a körülményeik a legalkalmasabbak a gyermek fogadásához. Szolgáltatásai közt szerepel a családtervezési és fogamzásgátlás tanácsadás, ifjúsági tanácsadás (egészséges életvezetés, párválasztás, családalapítás), házasságkötés előtti tanácsadás.

Különbéféle egészségügyi intézményekben is működnek családtervezési tanácsadók.

Magyarországon a kérdéskör meglehetősen kényes téma. Itthon csak örvendetes lehet a szaporulat és katasztrófálisnak minősítjük a népességcsökkenést. A növekedés nálunk már a 80-as évek óta negatív előjelű (azaz csökken az ország népessége), s ennek valóban lehetnek igen kedvezőtlen korcsoport-eloszlási következményei, ezzel jelentős nemzetgazdasági gondok a keresőképes/nyugdíjas arány eltolódása miatt. Ez azonban valamilyen mértékben szükségszerűen jelentkezik mindenütt, ahol a korábbi növekvő népesség leálló vagy csökkenő fázisra tér át. Ha az átmenet túl gyors, a rövid távon (néhány évtized) jelentkező kedvezőtlen hatás erős. Ha lassú, a hosszabb távú következmény (nagyobb népsűrűség) lehet tartósan problémás az ökológiai lábnyom miatt.

A demográfiai átmenetre (növekedés leállítása) mindenképp szükség van. A probléma annál nagyobb, minél később állunk át. Olyan ez, mint egy rossz irányba vivő vonat, mely már elindult velünk. Minél később ugrunk le róla, annál nagyobbat esünk és a legrosszabb, ha fennmaradunk, mivel katasztrófába visz.

Vida Gábor¹

¹ Helyünk a bioszférában (Neumann Kht., 2004)

Amikor nem épületben, ágyban, hanem a természetben szeretkezünk, erdőben fogócskázva, réten hemperegve, csónakban ringatózva, kilátón gyönyörködve a tájban, bárünkön érezve a napot, vizet, szelet, és t, akkor sokkal gondosabban tudatában vagyunk, hogy nem szabad véletlen gyereket csinálnunk, nehogy az eltartása olyan nehézé váljon, hogy kénytelenek legyünk kivágni ezt az erdőt, felszántani ezt a rétet, beszennyezni ezt a vizet, beépíteni ezt a csöndes, érintetlen tájat...

Netán később, vagy máshol szeretne megfoganni?